

УДК 378:373.2.011.3-51

*КУЗЕМКО Леся Валентинівна,
старший викладач кафедри педагогіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ПИТАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В РОБОТІ З ДІТЬМИ

Анотація

Стаття присвячена розгляду питання якості професійної підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів до здійснення індивідуального підходу в роботі з дітьми. Автор наводить результати власних наукових пошуків щодо розробки компонентів готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми та діагностичних методик для перевірки рівнів їхньої сформованості.

Ключові слова: компоненти готовності, професійна підготовка, реалізація індивідуального підходу, формування готовності, якість підготовки фахівця.

Постановка проблеми та її актуальність

Контроль і оцінка знань студентів є обов'язковим компонентом процесу навчання у вищому навчальному закладі (далі – ВНЗ). Він об'єктивно відображає рівень засвоєння майбутніми фахівцями системи знань, глибину розуміння навчальних дисциплін. Готуючи педагогів для дошкільних навчальних закладів (далі – ДНЗ) викладачі використовують досить різноманітні форми і види контролю засвоєння студентами навчального матеріалу, враховуючи при цьому зміст і характер дисципліни, дидактичні цілі кожного заняття, ступінь сформованості у студентів навичок пізнавальної діяльності. Засвоєння студентами змісту навчальних дисциплін поступово готує майбутніх фахівців до професійної діяльності, але чи завжди сукупність знань і вмінь, якими оволодів студент, відповідає потребам сьогодення?

За результатами теоретичного вивчення змісту підготовки майбутніх вихователів ДНЗ [2, с. 104], діагностування студентів IV курсів ОКР «бакалавр» напряму підготовки «Дошкільна освіта» [9, с. 78-80] можемо засвідчити, що рівень їхньої підготовки на сучасному етапі не відповідає визначеним функціям та змісту діяльності вихователя ДНЗ щодо реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми в повній мірі.

З цією метою нами розроблено компоненти готовності майбутнього вихователя до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками, критерії та рівні їхньої сформованості, методику діагностування студентів.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі

Проблема готовності фахівців до професійної діяльності широко висвітлюється у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Зокрема, особливості підготовки і готовність вихователя ДНЗ до професійної діяльності висвітлено у працях Г. Беленької (формування фахової компетентності) [1, с. 319], І. Дичківської (професійне становлення майбутнього вихователя до інноваційної діяльності) [3, с. 181-184], І. Загородньої (формування основ педагогічної техніки в майбутніх фахівців дошкільного виховання) [4, с. 20] та ін.

Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить, що проблема визначення критеріїв і показників сформованості різноманітних складників професійно-педагогічної готовності висвітлюється у працях багатьох дослідників, водночас у науковій літературі не розкрито критерії та показники, за якими можна визначати готовність майбутніх вихователів

Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу : Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України» дошкільних навчальних закладів до реалізації індивідуального підходу.

Мета статті

Зважаючи на актуальність відповідності якості підготовки майбутніх вихователів у системі вищої освіти вимогам сучасної дошкільної освіти щодо здійснення індивідуалізованої роботи, вважаємо за потрібне розроблення компонентів, критеріїв готовності вихователів до реалізації індивідуального підходу та діагностичних методик з метою з'ясування рівнів їхньої готовності.

Виклад основного матеріалу

Для виділення компонентів структури готовності нами взято за основу дослідження І. Дичківської (компоненти готовності майбутніх вихователів ДНЗ до інноваційної педагогічної діяльності) [3], Є. Єремєєвої (компоненти готовності вчителя початкової школи до індивідуалізації навчання учнів) [6].

Відповідно, у нашому дослідженні виділено такі компоненти готовності вихователів до реалізації індивідуального підходу: мотиваційно-ціннісний, змістовий, операційний, інформаційний, оцінювально-рефлексивний.

Для з'ясування рівня їхньої сформованості визначимо критерії та показники готовності, а також обґрунтуємо їх.

1. *Мотиваційно-ціннісний* компонент включає ціннісне ставлення до індивідуальності дитини, стійку мотивацією на реалізацію індивідуального підходу в роботі з дітьми, упевненість у значущості власних зусиль в оволодінні професійними знаннями і вміннями для вирішення завдань індивідуалізованої освіти дітей дошкільного віку.

Важливими складовими мотиваційно-ціннісного компонента є:

- усвідомлення вихователями ДНЗ необхідності оволодіння певним обсягом знань, умінь і навичок для педагогічної діяльності відповідно до сучасних вимог дошкільної освіти;
- сформованість ціннісних орієнтацій щодо розвитку індивідуальності кожного вихованця.

Ціннісні орієнтації розглядаються науковцями [5, с. 8-13; 8, с. 255] як джерело виникнення конкретних і стійких мотивів певної діяльності, що визначає реалії поведінки особистості стосовно предметів і явищ навколишнього світу. Вони складають відносно стійку систему фіксованих установок, що організують поведінку особистості у сфері суспільного життя. Отже, ціннісне ставлення до дитини як неповторної індивідуальності виступатиме для вихователя орієнтиром професійної активності, спрямованої на досягнення гуманістичної мети дошкільної освіти.

Критерієм сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту виступає *мотиваційна готовність* вихователя до реалізації індивідуального підходу, яка визначається:

- усвідомленням цінності індивідуальності дитини;
- розумінням значущості індивідуального підходу для всебічного розвитку особистості;
- активністю в оволодінні знаннями і вміннями щодо реалізації індивідуального підходу.

2. *Змістовий компонент* складається із сукупності знань вихователя про індивідуальні відмінності дітей дошкільного віку та особливості реалізації індивідуального підходу в роботі з ними.

Критерієм сформованості тут виступають:

- знання і уявлення, які визначаються розумінням сутності індивідуального підходу в роботі з дітьми;
- сформованість знань щодо реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми дошкільного віку;
- активність у застосуванні знань для вирішення професійних завдань

Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу : Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України» індивідуалізованої освіти дошкільників.

3. *Операційний компонент* передбачає наявність системних умінь щодо реалізації індивідуального підходу до дітей, активне і творче застосування професійних знань і вмінь у вирішенні завдань розвитку індивідуальності дитини дошкільного віку.

Серед особистісних якостей, які, на наш погляд, необхідні студенту для успішної реалізації індивідуального підходу ми виділили:

- цілеспрямованість, яка свідчить, що особа керується у своїй діяльності певною метою;
- витримка, тобто, збереження самоконтролю у будь-якій ситуації;
- ініціативність – готовність і вміння студента проявити нестандартний підхід для вирішення завдань;
- рішучість – здатність своєчасно приймати обґрунтовані рішення і миттєво переходити до їх виконання;
- самостійність – відносна незалежність від зовнішнього впливу, організаторські здібності у досягненні поставленої мети;
- організованість – вміння планувати свою діяльність, проявляти послідовність, зібраність.

Критерієм сформованості операційного компонента є усвідомлена діяльність вихователя, спрямована на вирішення завдань індивідуалізованої освіти, що визначається:

- рівнем умінь реалізовувати індивідуальний підхід у роботі з дітьми;
- варіативним застосуванням професійних умінь для забезпечення розвитку індивідуальності дитини;
- активністю у вирішенні професійних задач індивідуалізованої освіти.

4. *Інформаційний компонент* складається із сукупності знань і вмінь із пошуку та користування інформацією стосовно реалізації індивідуального підходу до дітей, активністю, відповідальністю, самоорганізацією у розв'язанні завдань індивідуалізованої освіти.

Зазначений компонент готовності визначено на основі аналізу сучасних досліджень компетентнісного підходу в освіті, де вміння працювати з інформацією, володіння інформаційними технологіями входять в одну з ключових компетентностей особистості [7, с. 112].

Отже, інформаційний компонент готовності вихователів ДНЗ до реалізації індивідуального підходу передбачає їхнє залучення до продуктивної навчально-дослідницької роботи, здатності до самостійного удосконалення умінь і навичок та розвитку творчого педагогічного мислення.

Критерієм сформованості тут виступає інформаційна готовність, яка визначається:

- сформованістю знань і вмінь для здійснення пошуку інформації щодо реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми в різних джерелах;
- застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку, обробки і представлення інформації;
- активністю у здійсненні пошуково-дослідницької діяльності та самоосвіті.

5. *Оцінювально-рефлексивний компонент* включає усвідомлення потреби вихователів у самоаналізі, сформовану здатність виявляти помилки й усувати недоліки власної діяльності з метою підвищення професійного рівня щодо реалізації індивідуального підходу до дітей дошкільного віку.

Аналіз теорії та практики готовності педагогів до професійної діяльності [1; 2; 4; 9; 10] свідчить про те, що рівень професійно-особистісного саморозвитку педагога, необхідний для досягнення нової якості освіти, не в повній мірі задовольняє потреби сучасного суспільства. Зміни в підготовці вихователів залишаються недостатньо системними, бракує узгодження із новими цілями і змістом оновлення дошкільної освіти.

У зв'язку з цим чимало молодих педагогів:

- відчують утруднення в оволодінні новими освітніми технологіями;
- не прагнуть і не вміють належно осмислити власні професійні дії, визначити цілі, адекватні конкретній професійній ситуації, вибрати форми й методи організації

Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу : Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України» виховної роботи з дітьми дошкільного віку відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей.

М. Марусинець, вивчаючи проблему педагогічної рефлексії зазначає, що «не кожен педагог здатний самостійно здійснювати свій професійний саморозвиток, аналізувати свою діяльність, усвідомлювати свої потенційні можливості тощо» [10, с. 45]. Дослідниця характеризує цю готовність як системну, соціально-психологічну якість особистості майбутнього вчителя, що передбачає:

- осмислення процесу й результатів педагогічної діяльності;
- набуття вміння аналізувати й усувати недоліки з метою підвищення ефективності вирішення творчих педагогічних задач, виокремлюючи такі складові рефлексії, як самооцінка, самовиховання, самоосвіта.

Для майбутнього педагога великого значення набуває рефлексія як усвідомлення суб'єктом своїх дій і встановлення зворотного зв'язку між його зовнішнім і внутрішнім світом. Рефлексія як процес мислення є основою розвитку особистості, дає змогу спостерігати за власними думками, діями, рішеннями, оцінювати їх і направляти.

Вміння реально оцінити свої знання, можливості для майбутнього педагога – дуже цінна якість, яка спонукає до самоосвіти та самовдосконалення, тому одним із основних завдань професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ є розвиток у студентів зацікавленості та потреби в постійному самовдосконаленні. Звідси випливає необхідність формування оцінювально-рефлексивної готовності майбутніх вихователів ДНЗ щодо здійснення індивідуального підходу. Рефлексія позитивно впливає на розвиток особистості майбутнього фахівця: по-перше, приводить до цілісного уявлення, знання про зміст, способи і засоби своєї діяльності; по-друге, дає змогу критично поставитися до себе і своєї діяльності; по-третє, робить людину (фахівця) суб'єктом своєї активності [10, с. 40].

Критерієм сформованості оцінювально-рефлексивного компонента є готовність до педагогічної рефлексії, яка визначається:

- усвідомленням необхідності аналізу й оцінки власних досягнень;
- сформованістю вмінь аналізувати, адекватно оцінювати і коригувати власну діяльність стосовно реалізації індивідуального підходу до дітей;
- активністю у самоаналізі та удосконаленні професійного рівня.

Виділені компоненти не вичерпують усіх аспектів готовності майбутнього вихователя до професійної діяльності, але загалом достатньо повно характеризують вихователя, який намагається творчо застосовувати набуті знання і вміння для реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками.

Для визначення рівнів готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу за кожним компонентом було розроблено методика дослідження.

Рівень готовності за *мотиваційно-ціннісним компонентом* вивчався за допомогою методик, що дали змогу виявити ціннісне ставлення до індивідуальності дитини та значущість індивідуального підходу в розвитку особистості дитини дошкільного віку. Студентам, зокрема, пропонувалося:

- вказати чому вони обрали професію вихователя ДНЗ;
- охарактеризувати роль ДНЗ у житті дитини;
- відповісти на запитання анкети про сутність «індивідуального підходу»;
- дати оцінку важливості його реалізації в роботі з дітьми.

Вище зазначене, на нашу думку, давало змогу довідатися не тільки про те, яке значення і який смисл студенти вкладають у поняття індивідуального підходу, але й про ставлення до розвитку індивідуальності дитини дошкільного віку, наскільки важливо здійснювати індивідуалізоване виховання.

Також використовувалася адаптована методика К. Замфір (у модифікації А. Реана) [13] з метою діагностики мотивації професійно-педагогічної діяльності, що уможливило з'ясування внутрішніх і зовнішніх мотивів студентів до оволодіння професією.

Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу : Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України»

Вивчення активності у оволодінні знаннями і вміннями щодо реалізації індивідуального підходу здійснювалося у процесі спостережень за студентами – майбутніми вихователями під час навчання та проходження педагогічних практик.

На основі аналізу результатів, одержаних за зазначеними методиками виокремлювалися три рівні готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу за мотиваційно-ціннісним компонентом: продуктивний, репродуктивний, елементарний.

Елементарний рівень готовності до реалізації індивідуального підходу визначався неусвідомленим, в окремих випадках невизначеним ставленням до здійснення індивідуального підходу в роботі з дошкільниками, пасивним ставленням до оволодіння знаннями і вміннями індивідуалізованої роботи.

Репродуктивний рівень готовності виявлявся у загалом позитивному ставленні до індивідуальності дитини та реалізації індивідуального підходу, але невпевненістю у власних силах, відсутністю активності в оволодінні знаннями і вміннями щодо реалізації індивідуального підходу.

Продуктивний рівень готовності до реалізації індивідуального підходу виявлявся у чітко вираженому ціннісному ставленні до індивідуальності дитини, стійкій мотивації на реалізацію індивідуального підходу в роботі з дітьми дошкільного віку, упевненості в значущості власних зусиль для досягнення поставленої мети та активністю в оволодінні знаннями і вміннями.

Дослідження рівнів готовності за *змістовим компонентом* було спрямоване на виявлення знань студентами сутності індивідуального підходу та особливостей його реалізації в роботі з дітьми дошкільного віку, індивідуальних відмінностей дітей, методів їх вивчення та способів здійснення індивідуалізованої роботи у майбутній професійній діяльності. З цією метою застосовувалася розроблена анкета, в якій студентам пропонувалося визначити сутність понять «індивідуальний підхід», функції вихователя щодо його реалізації в роботі з дітьми, відповідні уміння. Також використовувалися тести для вивчення рівня знань необхідних для організації індивідуалізованої роботи у ДНЗ.

Перевірка рівнів сформованості знань здійснювалася під час виконання студентами невеликих за обсягом контрольних і самостійних робіт, вирішення педагогічних задач та завдань педагогічної практики. На основі аналізу результатів виокремлювалися три рівні готовності студентів до реалізації індивідуального підходу в майбутній професійній діяльності за змістовим компонентом: продуктивний, репродуктивний, елементарний.

Елементарний рівень знань характеризував поверхове, фрагментарне відтворення студентом знань стосовно індивідуального підходу, пасивність в оволодінні знаннями індивідуалізованої роботи під час навчання.

Репродуктивний рівень знань визначався обмеженістю, відсутністю системності знань, їхнім відтворенням на репродуктивному рівні, невмінням інтегрувати знання із фахових дисциплін під час реалізації індивідуального підходу, труднощами в оволодінні новими знаннями.

Продуктивний рівень знань визначався повнотою, глибиною, системністю знань індивідуальних відмінностей дітей та особливостей реалізації індивідуального підходу, проявом інтегрованих знань індивідуалізованої роботи з дітьми, активністю і творчістю у їх застосуванні.

Дослідження рівнів *операційного компоненту готовності до реалізації індивідуального підходу* здійснювалося шляхом спостереження за діяльністю студентів під час навчання та педагогічних практик у ДНЗ у процесі вирішення практичних завдань. Для перевірки рівня знань і практичних умінь у майбутніх вихователів ДНЗ щодо реалізації індивідуального підходу до дітей ефективними визначено педагогічні ігри та вправи, навчальні проекти, самостійні пошукові завдання.

Педагогічні ігри вимагають від її учасників глибоких знань не лише з конкретної

Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу : Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України» теми, а й:

- курсів педагогіки і психології, методик організації освітньої роботи в ДНЗ;
- основ педагогічної майстерності;
- врахування всієї сукупності умов і факторів, що відіграють певну роль в освітньому процесі ДНЗ – виховних впливів сім'ї, громадськості.

Суттєва відмінність навчального проекту від інших завдань практичного спрямування полягає у тому, що студент має чітко спланувати власну пошукову роботу:

- окреслити мету, завдання, способи діяльності;
- обґрунтувати вибір засобів, методів, технологій проведення різних організаційних форм роботи;
- довести ефективність запропонованих способів реалізації цілей та завдань;
- виявити творчість у власній розробці проекту, унікальність вирішення певної проблеми.

Кожен проект може виконуватись індивідуально, а потім перетворитися у колективну розробку, можна пропонувати для виконання у парах або у підгрупах, варіюючи кількість виконавців. У процесі створення навчальних проектів студенти демонструють уміння самостійно оволодівати новою інформацією, аналітично мислити, планувати і доцільно розробляти технологічні операції, співвідносити заплановані і одержані результати; аналізувати і оформлювати власні висновки. Кінцевим результатом навчально-пошукової діяльності є презентація студентом створеного проекту, колективне обговорення оцінка і самооцінка, що дає змогу визначити рівень інформаційної і рефлексивної готовності до реалізації індивідуального підходу.

З метою вивчення у майбутніх вихователів рівня сформованості вмінь реалізовувати індивідуальний підхід до дітей використовувалися завдання практичного характеру під час проходження педагогічних практик. Одне із таких завдань – оформити картки вивчення індивідуальних особливостей дитини дошкільного віку. Для його виконання студенти повинні:

- вивчити індивідуальні особливості конкретної дитини використовуючи комплекс методів (психолого-педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, тестування, психолого-педагогічний експеримент, вивчення продуктів діяльності та ін.);
- здійснити аналіз результатів;
- оформити картки індивідуального розвитку з розробкою методичних рекомендацій.

На основі отриманих результатів виокремлювалися три рівні готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми за операційним компонентом:

- *елементарний рівень* характеризував студента – майбутнього вихователя з фрагментарним застосуванням умінь, отриманих під час навчання, зі схильністю до слідування стереотипам у роботі з дітьми, пасивністю у вирішенні завдань індивідуалізованої освіти;
- репродуктивний рівень визначався відсутністю системності у застосуванні вмінь щодо реалізації індивідуального підходу, застосовуванням сформованих умінь на репродуктивному рівні, відсутністю активності у пошуку шляхів вирішення завдань індивідуалізованого розвитку дітей;
- продуктивний рівень виявляв системність і динамічність вмінь щодо реалізації індивідуального підходу до дітей, активність і творче застосування сформованих умінь у вирішенні завдань розвитку індивідуальності дитини дошкільного віку.

Дослідження рівнів *інформаційного компоненту готовності до реалізації індивідуального підходу* у студентів – майбутніх вихователів було спрямовано на визначення сформованості знань, умінь та навичок набуття, перетворення, передачі та використання інформації. Зазначенні знання і уміння розглядаються Л. Петуховою як компетенції у галузі

Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу : Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України» інформатики які є складовими структури професійної компетентності майбутнього педагога [12, с. 195].

Науковець охарактеризувала рівні та критерії оцінювання інформатичної компетентності майбутніх педагогів та методи їхнього дослідження [12], вивчення яких уможливило розробку діагностичного інструментарію для визначення рівнів готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу за інформаційним компонентом.

Дослідження здійснювалося шляхом опитування студентів, проведення дискусій, педагогічного спостереження за виконанням практичних, самостійних робіт стосовно здійснення індивідуалізованої освіти у ДНЗ, аналізу і оцінювання результатів пошуково-дослідницької діяльності, творчих проектів. На основі отриманих результатів виявлено три рівні готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу за інформаційним компонентом:

- *елементарний рівень готовності* характеризував студента з фрагментарними знаннями і вміннями щодо пошуку інформації та її обробки за допомогою інформаційних технологій, з відсутністю самостійності у самоосвіті, пасивністю до поглиблення знань стосовно індивідуалізації освіти;
- *репродуктивний рівень готовності* визначався загальною сформованістю знань і вмінь здійснення пошуку інформації, вмінням застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для обробки результатів, але з відсутністю самостійності, активності і творчості в процесі самоосвіти стосовно індивідуального підходу в роботі з дітьми;
- *продуктивний рівень готовності* характеризувався системністю знань і вмінь у майбутнього вихователя щодо здійснення пошуку потрібної інформації у різних інформаційних джерелах; вмінням її аналізувати, обробляти і представляти за допомогою комп'ютерної техніки; активністю, відповідальністю, самоорганізацією у розв'язанні задач індивідуалізованої освіти.

Рівень готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками за *оцінювально-рефлексивним компонентом* вивчався за допомогою методів педагогічної діагностики, а саме: безпосереднє спостереження і самоспостереження, оцінювання і самооцінювання результатів навчальної діяльності та окремих його етапів, тестування професійних знань з попереднім припущенням самих студентів про можливий результат, порівняння прогнозованих і реальних результатів [10]. Перевага надавалася методу педагогічного спостереження як цілеспрямованого, безпосереднього сприйняття особливостей поведінки студентів у ситуації групової взаємодії під час навчальних занять і педагогічної практики. Зокрема, зверталася увага на:

- а) ступінь відкритості, готовності до конструктивної взаємодії;
- б) ступінь розуміння і сприйняття інформації;
- в) активність, здатність до самостійної постановки і досягнення цілей.

Ефективним методом діагностування оцінювально-рефлексивної готовності у майбутніх вихователів виявився аналіз студентами педагогічних ситуацій, що вимагав різних видів професійної рефлексії. Наприклад, «У старшу групу ДНЗ прийшов новий хлопчик, який любить грати в шахи, але ні діти даної групи, ні сам вихователь не вміють в них грати, як результат – хлопчик постійно усамітнюється. Як, на Вашу думку має вчинити вихователь?», або «Дівчинка 5 років у якої батьки біологи, на занятті ставить вихователів складне запитання. Відповідь на яке виходить за межі його компетентності, тому він не може правильно відповісти. Як, на Вашу думку, має вчинити вихователь?».

У процесі аналізу розв'язання педагогічних задач брали до уваги вміння майбутнього вихователя стати на позицію дитини, зрозуміти її реакцію. Також важливе значення мала здатність послідовно, логічно проаналізувати ситуацію, осмислити способи її вирішення.

Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу : Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України»

Визначення адекватності самооцінки студентів здійснювалося за модифікованою методикою (А. Будасі [11]), що передбачало ранжування за значущістю якостей вихователя, який успішно здійснює індивідуальний підхід до дітей, і за рівнем прояву у себе особисто. Після цього підраховувався коефіцієнт рангової кореляції між двома рядками проранжованих якостей, значення якого вважалося кількісним показником самооцінки досліджуваних.

Одержані, таким чином, результати уможливили виділення наступних рівнів готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу за оцінювально-рефлексивним компонентом:

- *елементарний рівень готовності* визначався низьким рівнем усвідомлення потреби в оцінці власної діяльності, не сформованістю адекватної самооцінки, пасивним ставленням до підвищення власного професійного рівня щодо індивідуалізації освіти у ДНЗ;
- *репродуктивний рівень готовності* визначався усвідомленістю потреби в самооцінці, але певними труднощами в оцінці власної діяльності щодо реалізації індивідуального підходу до дітей, відсутністю активності в підвищенні професійного рівня;
- *продуктивний рівень готовності* характеризував студента з високим рівнем усвідомлення потреби в самооцінці, самоаналізі, адекватною самооцінкою, сформованою здатністю виявляти помилки у власній діяльності, аналізувати й усувати недоліки з метою підвищення ефективності вирішення професійних задач індивідуалізованої роботи з дітьми.

Рівні готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу відповідно до розроблених критеріїв і показників сформованості готовності за визначеними компонентами заносилися до діагностичних карток (див. табл. 1).

Таблиця 1

Картка вивчення готовності майбутнього вихователя до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками

Критерії та показники сформованості готовності	Рівні готовності		
	Елемент.	Репродукт	Продукт.
<i>Мотиваційно-ціннісний компонент</i>			
Мотиваційна готовність: <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлення цінності індивідуальності дитини; - розуміння значущості індивідуального підходу для всебічного розвитку особистості; - активність в оволодінні знаннями і вміннями щодо реалізації індивідуального підходу. 			
<i>Змістовий компонент</i>			
Сформованість знань і уявлень: <ul style="list-style-type: none"> - розуміння сутності індивідуального підходу в роботі з дітьми; - сформованість знань щодо реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми дошкільного віку; - активність у застосуванні знань для вирішення професійних завдань індивідуалізованої освіти дошкільників. 			
<i>Операційний компонент</i>			

Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу : Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України»

<p>Усвідомлена діяльність на вирішення завдань індивідуалізованої освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - рівень умінь реалізовувати індивідуальний підхід в роботі з дітьми; - варіативне застосування професійних умінь для забезпечення розвитку індивідуальності дитини; - активність у вирішенні професійних задач індивідуалізованої освіти 			
<i>Інформаційний компонент</i>			
<p>Інформаційна готовність:</p> <ul style="list-style-type: none"> - рівень знань і вмінь для здійснення пошуку інформації щодо реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми в різних джерелах; - вміння застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для пошуку, обробки і представлення інформації; - активність у здійсненні пошуково-дослідницької діяльності та самоосвіті. 			
<i>Оцінювально-рефлексивний компонент</i>			
<p>Готовність до педагогічної рефлексії:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлення необхідності аналізу й оцінки власних досягнень; - сформованість вмінь аналізувати, адекватно оцінювати і коригувати власну діяльність стосовно реалізації індивідуального підходу до дітей; - активність у самоаналізі та удосконаленні професійного рівня. 			

На основі діагностики студентів визначено рівні готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми дошкільного віку в узагальненому вигляді.

Елементарний рівень характеризує студента – майбутнього вихователя, який:

- не усвідомлює значення індивідуального підходу в розвитку індивідуальності дитини дошкільного віку;
- володіє поверховими, фрагментарними знаннями та вміннями щодо реалізації індивідуального підходу;
- не вміє адекватно оцінювати власний професійний рівень та не відчуває потреби у поглибленні знань стосовно індивідуалізації дошкільної освіти.

Репродуктивний рівень визначається:

- позитивним ставленням студента до розвитку індивідуальності дитини, епізодичним зацікавленням індивідуальним підходом;
- володінням репродуктивними знаннями і вміннями щодо реалізації індивідуального підходу;
- усвідомленістю потреби в самоаналізі, але певними труднощами в оцінці власної діяльності; відсутністю самостійності, активності і творчості в процесі самоосвіти стосовно індивідуалізації дошкільної освіти.

Продуктивний рівень готовності характеризує майбутнього вихователя, у якого:

- сформоване ціннісне ставлення до індивідуальності дитини, стійка мотивація до врахування індивідуальних особливостей дітей в майбутній професійній діяльності;
- наявні системні знання і вміння щодо реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми дошкільного віку, активність і творчість у вирішенні завдань розвитку індивідуальності;
- сформована здатність виявляти помилки й усувати недоліки власної діяльності, активна позиція у саморозвитку і самоосвіті щодо реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми.

Висновок. Узагальнюючи, зауважимо, що зміни в сучасному суспільстві призвели до зростання потреби дошкільної освіти у кваліфікованих педагогах, здатних на більш високому

Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу : Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України» рівні здійснювати індивідуалізовану роботу з дітьми відповідно до вимог особистісно зорієнтованої парадигми. Відтак, нарізлюю є потреба в удосконаленні професійної підготовки вихователів ДНЗ та оцінюванні її якості у вищих навчальних закладах.

У зв'язку з цим, вважаємо, що запропоновані компоненти, критерії та рівні готовності вихователів до реалізації індивідуального підходу та розроблені діагностичні методики допоможуть частково вирішити проблему якості професійної підготовки вихователів та її відповідності вимогам сучасної дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Ганна Володимирівна Беленька. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 319 с.
2. Галузевий стандарт вищої освіти ОКХ «бакалавр» зі спец. 6.010101 «Дошкільне виховання». Затверджено Наказом МОН України від 22.08.2003 р. № 576. / за заг. ред. С. В. Страшка. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – 104 с.
3. Дичківська І. Професійне ставнолення майбутнього вихователя як суб'єкта інноваційної діяльності / Ілона Дичківська // Сучасне дошкілля: реалії та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Нац. пед ун-ту імені М. П. Драгоманова (16 жовт. 2008 р.) [/ укл. : І. І. Загарницька, Г. В. Беленька, А. В. Карнаухова]. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – С. 181–184.
4. Загородня Л. П. Формування основ педагогічної техніки в майбутніх фахівців дошкільного виховання : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.08 / Загородня Людмила Петрівна ; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова – К., 2001. – 20 с.
5. Зязюн І. Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу / Іван Зязюн // Рідна школа. – 2000. – №8. – С. 8 – 13.
6. Єремеева В. М. Педагогічна технологія підготовки майбутніх учителів до індивідуалізації навчання учнів : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Віра Модестівна Єремеева ; Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка – Житомир, 2002. – 203 с.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
8. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вищ. навч. закладів / Олена Леонтіївна Кононко. – К. : Освіта, 1998. – 255 с.
9. Куземко Л. В. Формування готовності майбутніх вихователів до індивідуалізованої роботи з дітьми дошкільного віку / Л. В. Куземко // Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу: Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України». – 2012. – №3 (додаток 2). – Т. 2. – С. 78-80.
10. Марусинець М. М. Професійна рефлексія майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика формування: монографія / М. М. Марусинець. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. – 420 с.
11. Методика самооцінки особистості (А. Будасси) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://azps.ru/tests/tests2_budassi.html.
12. Петухова Л.Є. Становлення поняття «інформатичні компетентності» та рівні їх діагностики у майбутніх вчителів початкової школи / Л. Є. Петухова // Наука і освіта. – 2008. – № 8-9. – С. 193-198.
13. Реан А.А. Психологія познання педагогом личности учащегося / А.А. Реан. – М. : Высшая школа, 1990. – 79 с.

Куземко Л.В.

Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу : Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України»

Вопросы качества профессиональной подготовки воспитателей к реализации индивидуального подхода в работе с детьми

Статья посвящена рассмотрению вопроса качества профессиональной подготовки воспитателей дошкольных учебных заведений к осуществлению индивидуального подхода в работе с детьми. Автор приводит результаты собственных научных поисков относительно разработки компонентов готовности будущих воспитателей к реализации индивидуального подхода в работе с детьми и диагностическим методикам для проверки уровней их сформированности.

Ключевые слова: компоненты готовности, профессиональная подготовка, реализация индивидуального подхода, формирование готовности, качество подготовки профессионала.

Kuzemko Lesya

Questions of quality of professional preparation of educators to realization of individual approach with the children

The article is devoted consideration of question of quality of professional preparation of educators of preschool educational establishments to realization of individual approach with children. An author brings results over of own scientific searches in relation to development of components of readiness of future educators to realization of individual approach with children and diagnostic methods for verification of levels them to formed.

Key words: components of readiness, professional preparation, realization of individual approach, forming of readiness, the quality of professional.